

сонячні коники» [2, с. 237]; *«Сонячні коники веселилися»* [2, с. 237]; *«Сонячні коники зникли»* [2, с. 238].

Отже, композиційні метафори у прозі В. Слапчука слугують не просто інформативною прикрасою тексту, а часто корелюють зі змістом, поглиблюючи та конкретизуючи його. Зображувально-оцінна та стилістично-описова функції таких тропів увиразнюють роль метафори в репрезентації індивідуально-авторської мовної картини світу митця. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні композиційних метафор у поетичному доробку письменника.

Список використаних джерел

1. Арнольд И. В. *Стилистика современного английского языка*. Москва : Просвещение, 1990. 301 с.
2. Слапчук В. Д. *Клітка для неба*. Київ : Видавництво «Факт», 2007. 280 с.
3. Слапчук В. Д. *Кохання, Дао і марципани: проза*. Київ : Видавництво «Український пріоритет», 2018. 224 с.
4. Штонь О. П. *Мовні засоби вираження суб'єктивно-іронічної модальності у прозі Василя Слапчука. Лінгвістичні дослідження : збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Харків, 2018. Вип. 48. С. 264–269.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ СТИЛІЗАЦІЇ РОЗМОВНОСТІ У ПРОЗОВИХ ТВОРАХ ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА

Штонь Олена Петрівна

*кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
shton@tnpu.edu.ua*

Ковалишин Зоряна Олегівна

*магістрантка факультету філології і журналістики,
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка, soranik123@gmail.com*

Специфіка мови художнього твору, як відомо, відображає складний жанрово-стильовий механізм перетворення повсякденності в мовно-естетичний образ реального життя. Із цим пов'язане використання певних мовних одиниць, відбір яких зумовлений

глибоким розумінням особливостей описуваної дійсності, відповідного періоду життя суспільства, мовою, культурою та побутом зображуваної епохи. Це перш за все експресивно забарвлена, темпорально маркована лексика, яка співвідноситься у нашій свідомості із певною соціальною сферою, місцевістю тощо, а сам процес уведення її у мовну тканину твору в лінгвостилістиці позначають терміном «стилізація».

Найчастіше митці вдаються до стилізації розмовності, за визначенням Т. Ткаченка, – свідомого «... переймання письменником характерних ознак розмовного стилю, яке полягає в увиразненні різнорівневих засобів живої народної мови та їх естетичної модифікації з метою досягнення в художній мові необхідних авторові стилістичних ефектів. Метою стилізації розмовності є відтворення в художньому тексті часового й локального колоритів, соціального типу зображуваного середовища, характерних особливостей мовлення персонажів» [4].

Дослідження стилістичного потенціалу елементів розмовного стилю в художньому творі постійно привертає увагу українських учених, серед яких: С. Бирик, І. Білодід, Л. Бурківська, В. Ващенко, Т. Должикова, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюх, Л. Мацько, Л. Науменко, О. Переломова, М. Пилинський, В. Русанівський, Н. Сологуб, Т. Ткаченко, Л. Шевченко та ін. Проте не всі засоби стилізації розмовності у мові художньої літератури, особливо сучасної, вивчено достатньо повно. Це й зумовлює актуальність дослідження фразеологічного багатства творів Володимира Даниленка.

Мета наукової розвідки – визначити й описати семантико-стилістичні особливості фразеологізмів розмовного походження у прозі В. Даниленка.

Серед основних засобів стилізації розмовності Т. Ткаченко виділяє, крім розмовно маркованих, емоційно-експресивних, оцінних слів; розмовних значень полісемічних лексем; діалектизмів; просторічних слів (деформованих, позанормативних; вульгаризмів; елементів суржикового мовлення; інвективів), також фразеологізми розмовного походження [4].

У творах В. Даниленка (джерелом дослідження був роман «Кохання в стилі бароко», збірка повістей «Гіні в маєтку Тарновських» та родинна хроніка «Грози над Туровцем») можна виділити кілька груп фразеологічних одиниць (ФО): 1. ФО зі значенням якісної характеристики особи; 2. ФО зі значенням якісної характеристики предмета; 3. ФО зі значенням фізичного і психічного стану людини; 4. ФО на позначення поведінки чи реакції особи; 5. ФО на позначення зовнішнього вигляду, портретної характеристики особи; 6. ФО зі значенням дії, занять особи; 7. ФО зі значенням обставинної характеристики дії; 8. ФО зі значенням кількісної характеристики предметів; 9. ФО зі значенням місця або напрямку дії; 10. ФО з яскравим емоційним забарвленням.

Тематична група «фразеологізми зі значенням дії, занять особи» – найчисельніша з-поміж усіх інших. У її межах варто виділити ФО на позначення кохання, залицяння, симпатії та любові. Це почуття передають кілька фразем, як-от: «– Тут на тебе **поклав око** один заможний чоловік ...» [3, с. 150]; «Він аж тремтів від обурення, що ця жінка, яка **увійшла в його серце** і стала його частиною, безцеремонно використовувала його ...» [2, с. 168].

Часто вживаними є ФО зі значенням якісної характеристики особи. На позначення жорстокості, бездушності, незворушності людини, наприклад, у їх складі нерідко фіксуємо лексему *серце*, що асоціюється з каменем: «Хіба в мене **камінне серце?** – подумала вона» [2, с. 172]; «Сміх хльоскав і гнав їх у Дике поле, проникав у **зачерствілі в насильстві серця**, звивав там гнізда ...» [3, с. 241]. Про жалюгідну на вигляд людину кажуть: як мокра курка; якщо ж вона зовсім незграбна – то має дві лівих руки: «Але жінка відреагувала по-своєму. Почіпала рукою його плоть і ехидно зауважила: – **Як змокла курка**» [3, с. 124]; «– У твого Луня **дві ліві руки**, – погодилась Цицалюк» [3, с. 32].

Найменш часто у творах функціонують фразеологізми на позначення зовнішнього вигляду, портретної характеристики особи, як-от: «Колись я приятелював із диригентом «Ореї» Олександром Вацеком, – сказав їй. – Маленький, **сухенький, як хрущ**, а коли бере диригентську паличку, стає демоном» [2, с. 114].

Насамкінець зауважимо, що групування ФО в окремі тематичні класи за семантикою дозволяє простежити різноматнітні характеристики як істот, та і неістот у досліджуваних творах.

Список використаних джерел

1. Даниленко В. Грози над Туровцем: родинні хроніки. Львів : Піраміда, 2014. 370 с.
2. Даниленко В. Кохання в стилі бароко. Львів : Піраміда, 2011. 254 с.
3. Даниленко В. Тіні в маєтку Тарновських : повісті. Львів : Піраміда, 2012. 180 с.
4. Ткаченко Т. В. Засоби стилізації розмовності в прозі Михайла Стельмаха : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2006. 20 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/1848/3/Tkachenko.pdf> (дата звернення: 28.10.2020).

ПОВІСТЬ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ «ТОВАРИШКИ»: НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ

Яблонська Ольга Василівна

*кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний
університет імені Лесі Українки, o_jabl@ukr.net*

Н. Кобченко в дослідженні «Освіта жінок як форма емансипації: приклад Наддніпрянської України (середина XIX – початок XX століття)» зауважує про Цюрих як центр «зосередження жіночого студентства з Російської імперії» [1, с. 64]. Радикальні політичні ідеї Цюриха, центру російської політичної еміграції, поширювалися і «в середовищі першої хвилі студенток з Російської імперії», тому існувала висока ймовірність їхнього експортування на батьківщину. Для попередження цього з 1874 р. заборонено «навчання жінок у Цюріху під загрозою неможливості надалі отримувати освіту в межах імперії» [1, с. 64]. «... з черговою хвилею політичної реакції наприкінці 1880-х років» в імперській Росії уродженки Наддніпрянщини «становили не менше третини усіх тамтешніх студенток», перевага надавалася студіюванню медицини [1, с. 64].

Героїні соціально-психологічної повісті Олени Пчілки «Товаришки», вперше опублікованої в жіночому альманасі «Перший